

WIERZĘ W JEZUSA CHRYSZTUSA

Wykład 16

Ks. Piotr Łabuda

CZAS NARODZIN JEZUSA CHRYSZTUSA

Ewangelia według św. Mateusza, jak i przekaz św. Łukasza kreślą nam wydarzenia związane z narodzeniem Jezusa Chrystusa. Szczególnie św. Łukasz koncentruje się na historyczności tego wydarzenia. Narodzenie Jezusa Chrystusa nie jest wydarzeniem ahistorycznym, nie jest to legenda, ale konkretne wydarzenie, które dokonało się w określonym miejscu i określonym czasie.

To bardzo ważne, by mieć w pamięci, iż narodzenie Jezusa Chrystusa jest prawdziwą historią, która dokonała się w określonym miejscu i określonym czasie. Można podać wydarzenia, które towarzyszyły narodzeniu Jezusa, można wskazać władców tego okresu, można wreszcie pokusić się o podanie daty narodzenia Jezusa. Powszechnie bowiem wiadomo, że noc z 24 na 25 grudnia, jest pewnego rodzaju symbolem, jest czasem naszego liturgicznego wspomnienia. Wiadomo powszechnie, że czas – rok zerowy jest wyliczeniem, które miało podkreślić, iż jest to początek nowej ery. Jest to początek dziejów człowieka z którym w sposób widzialny zamieszkał Pan.

Ojciec święty Benedykt XVI zapisze, iż narodzenie Jezusa i Jego wystąpienie publiczne nie zdarzyło się „w nieokreślonym mitycznym «kiedyś». Żył w czasie, którego datę można dokładnie podać, i na dokładnie określonym obszarze geograficznym”¹.

Chcąc jednak odczytać, poznać czas i miejsce, okoliczności narodzin Jezusa trzeba mieć na względzie, iż opis ten w dziele św. Łukasza, jak również wszystko co towarzyszyło narodzeniu Jezusa znajduje się w szczególnym miejscu, w pierwszych dwóch rozdziałach. Jest o szczególna część przekazu Ewangelii według św. Łukasza.

Pierwsze dwa rozdziały Ewangelii wg św. Łukasza określane są często mianem Ewangelii dzieciństwa. Relacjonuje w tej części św. Łukasz wydarzenia z życia Jana Chrzciciela i Jezusa – opisy zwiastowań, narodzeń, dzieje Jezusa po narodzeniu – tzw. czas dzieciństwa, kiedy Jezus w Nazarecie wzrastał w łasce u Boga i u ludzi.

W opinii części komentatorów najstarsza część przekazu Łukasowego rozpoczynała się, podobnie jak Ewangelia wg św. Marka, od wystąpienia Jana Chrzciciela (Łk 3,1). Wydaje się, iż przekaz o działalności syna Zachariasza następował bezpośrednio po prologu (Łk 1,1-4). Takie uznanie pierwotnej konstrukcji trzeciej Ewangelii pozwala lepiej zrozumieć, formułę wprowadzającą Łk 3,1-2, której za-

¹ Joseph Ratzinger- Benedykt XVI, *Jezus z Nazaretu. Dzieciństwo*, Kraków 2012, s. 90.

daniem było osadzenie opisywanych wydarzeń w realiach historycznych. Trzeci rozdział Łukaszej Ewangelii rozpoczyna się bowiem od wymienienia władców, arcykapłanów. Można odnieść wrażenie, iż dzieło Łukasza dopiero się zaczyna. A przecież wcześniej, w pierwszym i w drugim rozdziale też znajdujemy podobne informacje².

Wydaje się, iż Łukasza zredagował najpierw Ewangelię, zaczynając swój przekaz od działalności Jana Chrzciciela (Łk 3,1), następnie dokonał redakcji Dziejów Apostolskich, a dopiero na końcu włączył do Ewangelii narrację dzieciństwa (Łk 1,5 – 2,52). Niewątpliwie fragment Ewangelii wg św. Łukasza, określany mianem Ewangelii dzieciństwa jest zwartą częścią charakteryzującą się jednorodnością tematyczną oraz spójnością kompozycji i stylu. Pierwsze dwa rozdziały Ewangelii św. Łukasza mają budowę symetryczną i posiadają strukturę dramatu składającego się z siedmiu scen. Składają się na nie opisy zwiastowań, narodzeń, nawiedzenia, wydarzenia które mają miejsce w świątyni Jerozolimskiej po narodzeniu Jezusa.

Podobne do Ewangelii wg św. Łukasza są dwa pierwsze rozdziały Ewangelii św. Mateusza. Tam również znajdują się opisy łączące się z narodzeniem Jezusa. Czy zatem w pierwotnym Kościele było więcej takich przekazów?

Ewangelia dzieciństwa pierwotnie nie należała do Ewangelii wg św. Łukasza, i można przypuszczać, że nie była ona szczególnie popularna we wspólnocie pierwotnego Kościoła. Wydaje się, iż powstała i została dodana w późniejszym etapie formowania się przekazu. Warto zwrócić uwagę, iż przekaz Ewangelii wg św. Marka, jak również Ewangelia wg św. Jana, nie zawiera opisów ukazujących czas dzieciństwa Jezusa. Być może wprowadzenie Ewangelii dzieciństwa wynikało z zainteresowania się wspólnoty tematem pochodzenia i tożsamości Jezusa. To zainteresowanie znalazło potem swoją kontynuację w księgach apokryficznych³.

W związku z późniejszym dołączeniem Łk 1,5 – 2,52 do kerygmatu wspólnoty, często kwestionowana jest wartość historyczna tego fragmentu. Na podstawie jednak podobieństw i zgodności między tradycją Łukasza i Mateusza, które to tradycje wydają się pochodzić ze wcześniejszych i wiarogodnych przekazów, znacząca część komentatorów uznaje narracje o dzieciństwie za historyczne, choć nasuwają się liczne pytania odnoszące się tak do podobieństw między opisem Łukaszym a Mateuszowym, jak i różnic między nimi. Mówimy tu o różnicach a nie o sprzecznościach.

Porównując przekazy o narodzeniu Jezusa Chrystusa w Ewangelii wg św. Mateusza oraz w Ewangelii wg św. Łukasza, można zauważyć kilka wspólnych elementów: imiona rodziców Jezusa, miejsce narodzenia, imię króla Heroda, wzmianki o Nazarecie. Przekazane jednak wydarzenia w obu narracjach są inne. Analizując wydarzenia opisane przez autora Trzeciej Ewangelii, należy pamiętać, iż Łukasza utworzył te opowiadania, mając określone zamierzenia chrystologiczne. Pamiętać trzeba, iż każdy ewangelista pisząc swoje dzieło przekazywał prawdziwe wydarzenia, dobierał je jednak mając na względzie zamierzone przez siebie cele, mając na względzie adresatów do których kierował swoje pismo.

Łukasza był historykiem i teologiem. Swoją ewangelię zaś pisał już do ludzi wierzących, chcąc ich przekonać do słuszności nauk, które otrzymali. Jak dotarł do przekazów o dzieciństwie Jezusa?

² Zob. P. Łabuda, *Jan Jezus w Ewangelii dzieciństwa (Tradycja i redakcja)*, „Tarnowskie Studia Teologiczne” 30(2011), z. 2, s. 1-12.

³ Zob. P. Łabuda, *Jan i Jezus w Ewangelii dzieciństwa*, s. 4.

Pierwsze dwa rozdziały dzieła Łukasowego, często określane jako „historie o Jezusie”. Treści historyczne obecne w Ewangelii, które zgromadził zostały przez Łukasza przepracowane teologicznie i ułożone w relacje literackie.

Trudnym zadaniem jest rzecz jasna dotarcie do źródeł, z których korzystał Łukasz. W przekazie dziecięctwa wg św. Łukasza można wskazać fragmenty wspólne z narracją Mateusza. Obok jednak pewnych podobieństw można wskazać również różnice. Podobieństwa i różnice pozwalają na uznanie, iż obaj ewangelisci, kreśląc przekazy Ewangelii dziecięctwa, korzystali z różnych źródeł. Oba teksty nie były ze sobą uzgadniane. Wydaje się, iż obaj korzystali z wczesnych tradycji chrześcijańskich.

Co do Ewangelii wg św. Łukasza. Wydaje się, iż ze źródeł żydowsko-chrześcijańskich wydają się pochodzić kantyki: *Magnificat* (Łk 1,46-55), *Benedictus* (Łk 1,67-79), *Teraz, o Panie* (Łk 2,29-32), być może także ostatnie wersy drugiego rozdziału (2,41-50). Ze wcześniejszego źródła przypisywanego wspólnocie Jana Chrzciciela, bądź też ze starożytnych przekazów starochrześcijańskich, mogły pochodzić opisy relacjonujące początki dziejów Jana Chrzciciela (Łk 1,5-25.57-66b).

Wydaje się, iż przekaz pierwszych dwóch rozdziałów został skomponowany przez Łukasza na podstawie informacji pozyskanych z różnych tradycji. Być może autor trzeciej Ewangelii do budowy wprowadzenia do swojego dzieła bazował na motywach starotestamentalnych. Warto bowiem zauważyć, iż dwa pierwsze rozdziały dzieła Łukasowego są zakorzenione w tradycji starotestamentalnej. Ewangelista bezpośrednio nawiązuje do starotestamentalnych tekstów (Sdz 13,2-7; 1Sm 1 – 3). Kreśląc dzieje Jezusa, Łukasz sięga po przekazy odnoszące się do czasów mesjańskich, przekazy opisujące czas nadejścia Dnia Pańskiego i przyjścia Pana do swojej świątyni (Dn 9,20-26; 10,7.12.16-17; Ml 2,6; 3,1.23-24). Innym fundamentalnym elementem, do którego wydaje się nawiązywać Łukasz w swoim dziele, jest wiara bohaterów starotestamentalnych, która jest niejako zapowiedzią wiary pierwszych chrześcijan jerozolimskich.

Badając zależności narracji dziecięctwa względem świata semickiego i kultury hellenistycznej, komentatorzy stawiają pytanie o język źródeł, z których czerpał autor trzeciej Ewangelii. Pytanie to jest zasadne, gdyż grecki tekst Łk 1,5 – 2a,52 ma w znaczącej mierze charakter semicki. Stąd też pojawiające się opinie, iż Łukasz przetłumaczył część materiałów ze źródła hebrajskiego bądź aramejskiego. Inni wskazują, iż ewangelista korzystał z istniejącego tłumaczenia źródła semickiego na język grecki.

Być może zasadne jest uznanie, iż liczne nawiązania do języka i tradycji Starego Testamentu w pierwszych dwóch rozdziałach Ewangelii Łukasza wynikają z zamysłu ewangelisty, który chciał uchodzić za kontynuatora Pisma⁴. Stąd też wykorzystał starotestamentalne wzorce, niejako kontynuując zapisywanie świętej historii. A zatem Łukasowy tekst Ewangelii dziecięctwa można określić jako przekaz w języku greckim, który został ukształtowany w duchu tradycji żydowskiej.

Być może ewangelista korzystał z najbardziej wiarogodnego źródła, jakim była sama Matka Jezusa. Zdanie: „Maryja zachowywała wszystkie te sprawy w swoim sercu” (Łk 2,19.51) może być potwierdzeniem tego faktu. . Mogły to także być osoby bliskie Maryi. Źródłem informacji dla ewangelisty byli z całą pewnością bliscy Jezusa. Łukasz bowiem, podczas wizyty z apostołem Pawłem w Jerozolimie, spotkał się Jakubem, bratem Pańskim (zob. Dz 21,18). W opinii komentatorów właśnie bliscy Jezusa, bądź też bliscy rodziny Jezusa, mogli być najbardziej wiarogodnym źródłem dla autora trzeciej Ewangelii.

⁴ Zob. P. Łabuda, *Jan i Jezus w Ewangelii dziecięctwa*, s. 8-9.

Miejsce narodzin Jezusa jest pewne – miasteczko Betlejem tuż koło Jerozolimy.

Tego, że Chrystus przyszedł na świat w Betlejem, nie ma sensu poddawać w wątpliwość. Wyraźnie o miejscu Jego narodzenia, piszą Ewangelie według św. Mateusza i Łukasza, cała tradycja chrześcijańska wskazuje również miejsce narodzenia Pana. Miejsce to wskazywał także prorok Micheasz: „A ty, Betlejem, Efrata, najmniejsze jesteś wśród plemion judzkich! Z ciebie mi wyjdzie Ten, który będzie władał w Izraelu, a pochodzenie Jego od początku, od dni wieczności” (Mi 5,1).

Jako datę narodzin Jezusa określa się dziś rok zerowy. Czy tak jest rzeczywiście? Czy dane które przekazuje Ewangelia według św. Łukasza potwierdzają to powszechne przekonanie?

Przede wszystkim należy pamiętać, iż w czasach Jezusa nie istniał zwyczaj notowania miejsca i czasu narodzin ludzi. Nie było urzędów zajmujących się gromadzeniem takich danych. Zapisywano i przekazywano tylko daty cesarzy, szczególnych możnowładców.

Jednak dane historyczne i historyczność Ewangelii wg św. Łukasza, pozwalają na podanie datacji Ewangelii dzieciństwa. Zadania tego, na polecenie papieża Jana I, podjął się żyjący w Rzymie prawdopodobnie w latach 496-545 Dionysius Exigus (Dionizy Mniejszy). Ustalił on datę narodzenia Jezusa na 753 rok od założenia Rzymu, zaś rok 754 uznał za pierwszy rok ery chrześcijańskiej. Dał przy tym temu następujące uzasadnienie: „Wybraliśmy liczenie lat od Wcielenia Pana naszego Jezusa Chrystusa, aby bardziej był widoczny początek naszej nadziei i by jaśniejszym światłem zabłyśło dla nas źródło odnowienia ludzi, czyli tajemnica naszego Odkupienia”.

Obliczenia Dionizego Mniejszego zostały zastosowane na szerszą skalę w dziełach historycznych Bedy Czcigodnego (+735 r.). W epoce średniowiecznej upowszechniły się w Kościele Zachodnim i dziś są powszechne przyjmowane.

Dziś wiadomo, iż Dionizy pomylił się w swoich obliczeniach. Jezus musiał urodzić się kilka lat wcześniej. Pamiętać bowiem trzeba, iż król Herod Wielki zmarł w roku 750 od założenia Rzymu, czyli – według kalendarza Dionizego – w 4 roku przed naszą erą⁵. Stąd też konieczne jest przesunięcie daty narodzin Jezusa na wcześniejszy czas. Rok nazywany pierwszym rokiem naszej ery, pozostał jednak umownie pierwszym rokiem ery chrześcijańskiej.

A zatem mamy pewność, iż narodzenie Jezusa miało miejsce nie wcześniej niż w czwartym roku przed naszą erą. Czy można podać bliższy rok narodzenia Chrystusa?

Wielu komentatorów⁶ uznaje, iż zasadne jest uznanie, iż Jezus narodził się około 7/6 roku przed naszą erą⁷. Potwierdzeniem dla ich opinii jest data śmierci króla Heroda. Ponadto, odwołując się do Ewangelii wg św. Łukasza wskazują, iż narodzenie Jezusa ma miejsce w czasie spisu po rozporządzeniu Cezara Augusta (Łk 2,1), który władał cesarstwem od 31 roku przed naszą erą do 14 roku naszej ery⁸.

W cesarstwie rzymskim wyróżniano dwa spisy: spis samych obywateli rzymskich oraz spis mieszkańców prowincji. Za spis właściwy uważano jednak tylko spis obywateli rzymskich i te określano mianem powszechnych. Odbywały się one równocześnie w całym imperium. Wiadomo o trzech spisach

⁵ Król Herod Wielki zmarł na przełomie marca i kwietnia 4 roku przed naszą erą, co najmniej tydzień przed świętami Paschy, które miały wtedy miejsce 11 kwietnia. Zob. J. Flawiusz, *Dawne dzieje Izraela*, Poznań 1969, XVIII,6; tenże, *Wojna żydowska*, Poznań 1980, I,33; II,1.

⁶ Zob. J. Homerski, *Ewangelia według św. Mateusza. Wstęp – przekład z oryginału – komentarz*, PSNT III,1, Poznań 1979, s. 85; M. Wojciechowski, *Daty z życia Jezusa*, „Ruch Biblijny i Liturgiczny” 3(1987), s. 202-214

⁷ Określenie „przed naszą erą” w niniejszym opracowaniu wydaje się być bardziej właściwe niż określenie „przed” czy „po Chrystusie”.

⁸ Zob. F. Mickiewicz, *Ewangelia według św. Łukasza, rozdziały 1 – 11*, NKB III/1, Częstochowa 2011, s. 161.

obywateli rzymskich w czasach Augusta: 28 i 8 roku przed naszą erą oraz w 14 roku naszej ery⁹. Około 8 roku przed naszą erą odbył się prawdopodobnie również spis lokalny – „prowincjonalny” na terenach Syrii i Palestyny.

A zatem Józef z Maryją udali się do Betlejem, by wziąć udział w spisie zarządzonym przez Heroda Wielkiego. Miałoby to miejsce w 7 lub 6 roku przed naszą erą¹⁰. Taki czas może potwierdzać również wyliczenie J. Keplera, według którego 7 lub 6 rok przed naszą erą był czasem koniunkcji Jupitera Saturna, w wyniku której pojawiła się nowa gwiazda. Do tego wydarzenia zaś wydaje się nawiązywać przekaz Ewangelii wg św. Mateusza o mędrcach spieszących za przewodem gwiazdy do Betlejem (Mt 2,1-12).

**Zatem obok śmierci króla Heroda dużą pomocą w ustaleniu roku narodzin Jezusa jest Łukaszo-
wa wzmianka o spisie ludności, jak również informacja Ewangelii Mateusza o gwieździe, która
prowadziła mędrców do Betlejem.**

Pisząc o spisie Łukasz przekazuje, iż „pierwszy spis odbył się wówczas, gdy wielkorządcą Syrii był Kwiryniusz” (Łk 2,2). Informacja o spisie zarządzonym przez Publiusza Sulpicjusza Kwiryniusza nastrocza nieco trudności. Spis bowiem zarządzony przez gubernatora Syrii odbył się rzeczywiście i objął on Palestynę. Potwierdzeniem tego jest przekaz Józefa Flawiusza¹¹ jak również odnaleziona inskrypcja ze wzmianką o tym fakcie. Spis jednak zarządzony przez Kwiryniusza miał miejsce w 6 – 7 roku naszej ery. Jest to zatem czas blisko 10 lat już po śmierci króla Heroda Wielkiego. Jest to czas gdy w Judei nie było już syna Heroda, tetrarchy Agryppy. Co więcej, sam Kwiryniusz przybywa do Syrii (w charakterze doradcy Gajusza, adoptowanego syna Augusta) dopiero w 1 roku przed naszą erą¹². Wcześniejszy jego pobyt na tych terenach nie jest możliwy, choć od 12 roku przed naszą erą Kwiryniusz sprawował urząd konsula odpowiedzialnego za politykę rzymską na Bliskim Wschodzie.

Tekst Łukasza staje się jaśniejszy, jeśli dokładniej spojrzymy na tekst. Tłumacząc fragment Łk 2,2 (na co pozwala tekst): „spis ten odbył się zanim Kwiryniusz został wielkorządcą Syrii”, można uznać (jak wskazuje m.in. Tertulian¹³), że spis ludności na terenie Palestyny zarządził około 8 lub 7 roku przed naszą erą poprzednik Kwiryniusza, Sentius Saturninus. Był on gubernatorem Syrii od 9 do 6 r. przed naszą erą. Spis rozpoczęty przez Saturninusa około 8 roku przed naszą erą, zakończył około 6 lub 7 roku naszej ery Kwiryniusz. A zatem rzeczywiście narodzenie Jezusa mogło dokonać się około 7/6 roku naszej ery.

Wzmianki w dziele Łukaszowym o Kwiryniuszu, zarządzonym spisie, o królu Herodzie, służą nade wszystko podkreśleniu prawdziwości i historyczności narodzin Jezusa. W ten sposób autor trzeciej Ewangelii definitywnie odcina się od mitologicznych opowiadań greckich o herosach i równocześnie podkreśla, iż Jezus jest postacią historyczną, której czas narodzin można konkretnie wskazać. Wprowadzając postać cesarza Augusta na karty Ewangelii, Łukasz polemizuje także – co podkreśla Joseph Ratzinger-Benedykt XVI – z przekonaniem, iż Oktawian August był początkiem nowego czasu w dziejach ludzkości.

⁹ Zob. M. Wojciechowski, *Daty z życia Jezusa*, s. 207.

¹⁰ Zob. A. Paciorek, *Jezus z Nazaretu. Czasy i wydarzenia*, Częstochowa 2013, s. 133-134.

¹¹ Zob. J. Flawiusz, *Dawne dzieje Izraela*, XVII,335; XVIII,2.28; tenże, *Wojna żydowska VII*,253.

¹² W okresie od 9 do 4 roku przed naszą erą gubernatorami Syrii byli Sentinus Saturninus i Warus.

¹³ Zob. Tertulian, *Przeciw Marcjonowi*, Warszawa 1994, 4,19.

Łukasz zatem wprowadzając na karty Ewangelii postać Oktawiana Augusta pragnie podkreślić, iż to nie on a Jezusa Chrystus jest początkiem nowego czasu?

Warto wspomnieć tzw. inskrypcję z Priene (z 9 roku po Chr.), która przekazuje informację o narodzinach boskiego Oktawiana Augusta. Dla świata te narodziny miały być „początkiem dobrych nowin”, miały dać „całemu światu nowe oblicze” W inskrypcji tej można przeczytać, że świat „popadłby w ruinę, gdyby w nim [w Auguście], z boga narodzonym, nie ukazała się perspektywa powszechnego szczęścia... Opatrzność, która kieruje życiem nas wszystkich, męża tego dla naszego zbawienia napełniła takimi darami, że posłała go do nas i do wszystkich przyszłych pokoleń, jako zbawiciela... Dzień narodzin tego boga był dla świata początkiem odnoszących się do niego ewangelii. Od jego narodzin musi się zacząć nowa rachuba czasu”¹⁴.

Łukaszowy przekaz o narodzeniu Jezusa pokazuje, iż Jedynym i Prawdziwym Zbawicielem jest Jezus narodzony w Betlejem. Od Niego – Jedynego i Prawdziwego Boga, rozpoczyna się nowy czas w historii świata.

Mając na względzie, iż w starożytności nie było zwyczaju zapisywania czasu narodzin, jeszcze trudniej jest podać miesiąc i dzień narodzin Jezusa. Tradycyjnie jednak wspominamy Boże narodzenie w nocy 24/25 grudnia.

Obchodzenie narodzin Jezusa w noc 24 na 25 grudnia jest tradycyjne. Trzeba było przyjąć datę – dzień i miesiąc w którym wspólnota Kościoła mogła radować się wspomnieniem narodzin Pana w Betlejem. Data 25 grudnia, kiedy obchodzimy Boże Narodzenie, ma charakter umowny i wprowadzono ją dopiero w IV wieku, choć warto pamiętać, iż najstarsza identyfikacja Bożego Narodzenia z datą 25 grudnia znajduje się w dziele przypisywanym Teofilowi z Antiochii (około 180 r.), który zachowany jest w Centuriach Magdeburgskich (z około XVI wieku). Hipolit Rzymski (około 200 rok) również wskazuje, iż Chrystus narodził się 25 grudnia 42 roku panowania cesarza Augusta. Trudnym jest jednak ustalenie skąd Hipolit czerpał swoje informacje. Na wschodzie święto to wypada 6 stycznia. Tradycja Kościołów Wschodniego i Zachodniego przyjmuje, że wydarzenie to miało miejsce w zimie. Nigdzie jednak nie podana jest data.

W opinii wielu komentatorów chrześcijanie trzeciego wieku nie znając daty narodzin Chrystusa obrali datę symboliczną – dzień przesilenia zimowego. Chodziło o to, by obchodzonemu w Rzymie pogańskiemu świętu narodzin boga Słońca (Natalis Solis Invicti – Narodziny Niezwyciężonego Słońca), ustanowionemu jako święto państwowe przez cesarza Aureliana u końca III wieku, przeciwstawić narodzenie Boga-Człowieka, Jezusa Chrystusa – „Słońca sprawiedliwości” (Mt 3,20), „Światłości świata” (J 8,12), „Światła na oświecenie pogan” (Łk 2,32).

Inni opierając się na przekazach apokryficznych wskazują, iż data narodzin Jezusa 25 grudnia wynika z czasu poczęcia Jezusa, które dokonało się 25 marca (Zwiastowanie NMP). Stąd też Jego narodzenie winno mieć miejsce w dziewięć miesięcy później, a zatem 25 grudnia. Datę zaś zwiastowania – wcielenia Jezusa Chrystusa komentatorzy obliczają na podstawie daty śmierci Jezusa. Jezus bowiem został ukrzyżowany 14 nisan. Starożytni zaś uważali, iż człowiek doskonały umierał w dniu swoich urodzin – dopełniała się liczba lat. Skoro tak, to wcielenie dokonało się również 14 nisan, czyli 25 – jak uważano – 25 marca. Od chwili wcielenia do narodzenia 9 miesięcy – stąd też, jak uważają niektórzy, należy ustalić datę narodzin Jezusa na 25 grudnia.

Można także spojrzeć na czas narodzin Jezusa na podstawie Łukaszowej wzmianki o zwiastowaniu narodzin Jana Chrzciciela¹⁵. Na podstawie przekazu św. Łukasza wiadomo, iż Zachariasz, ojciec Jana Chrzciciela, jako kapłan należał do oddziału Abiasza (Łk 1,5). Ów oddział, to jedna z grup kapłanów,

¹⁴Joseph Ratzinger-Benedykt XVI, *Jezus z Nazaretu. Dzieciństwo*, s. 84-85.

¹⁵ Zob. M. Wojciechowski, *Daty z życia Jezusa*, s. 209.

które w ustalonej kolejności sprawowały służbę w świątyni. Oddziałów tych było 24. Oddział Abiasza był ósmy z kolei (zob. 1 Krn 24,10), lub dziewiąty (według źródeł qumrańskich). Pierwsza grupa rozpoczynała służbę 1 Nisan albo w poprzedni szabat (według Qumran: 12 Nisan), czyli na przełomie marca i kwietnia. Co tydzień następowała zmiana, wyjąwszy prawdopodobnie główne święta. Zachariasz zatem mógł rozpocząć pierwszą służbę między 14 dniem drugiego miesiąca (Ijjar) a 8 dniem trzeciego miesiąca (Siwan) zaś drugą około pół roku później. W czasie służby miał widzenie a niedługo potem miało miejsce poczęcie Jana Chrzciciela. Zwiastowanie Maryi nastąpiło po około 6 miesiącach ciąży Elżbiety (por. Łk 1,26.56). Jezus urodziłby się zatem 15 miesięcy po służbie Zachariasza w świątyni, na przełomie piątego i szóstego miesiąca czyli w sierpniu – wrześniu, albo jedenastego i dwunastego, czyli w lutym – marcu. Trudno jednak uznać, czy Łukasz co do narodzin Jana Chrzciciela przekazuje w tym względzie fakty czysto historyczne czy też raczej teologiczne. Ponadto zarówno widzenie Zachariasza jak Zwiastowanie mają charakter zapowiedzi. Anioł mówił w czasie przyszłym. Nic nie upoważnia do twierdzenia stanowczo, że skutki nastąpiły natychmiast. Bóg mógł je sprawić również później.

Ważnym jest podkreślenie, iż fakt narodzin Jezusa jest pewny. Jest to wydarzenie historyczne. Trudno jednak podać dokładną datę, dokładny miesiąc i dzień Jego narodzin. Pamiętać jednak trzeba, że dla pierwszych chrześcijan nie było to szczególnie istotne. Dla nich fundamentalnym wydarzeniem był fakt, że Jezus – prawdziwy Bóg przyszedł na świat, że dokonał ich odkupienia. Data 25 grudnia została przyjęta, by wspominać liturgicznie wydarzenie narodzin Jezusa.

Pytanie: Kto jest autorem wyliczenia i oznaczenia roku zerowego jako czasu narodzin Jezusa?